

Geachte heer Guijt, geachte redactie,

Met belangstelling heb ik de bijgevoegde overdenkingen van zr. Joke Scholten gelezen. Ik waardeer de scherpste en de bijbelse onderbouwing waarmee zij schrijft, maar op het hoofdpunt, de verhouding tussen Israël en de gemeente, en de vraag of Gods beloften aan Israël nu geestelijk in de gemeente zijn opgegaan, wil ik graag een tegengeluid laten horen. Niet om te polemiseren, maar omdat ik meen dat hier een wezenlijk andere lezing van de Schrift mogelijk en nodig is.

Het uitgangspunt: Romeinen 11

De vraag die in deze vier overdenkingen steeds impliciet meeklinkt, heeft Israël als volk nog een aparte plaats in Gods plan, of is die plaats overgegaan op de gemeente, wordt door Paulus zelf met zoveel woorden gesteld en beantwoord: “Heeft God Zijn volk verstoten? Volstrekt niet!” (Rom. 11:1-2). Twee argumenten van Paulus raken direct aan wat in deze overdenkingen wordt beweerd.

Ten eerste: de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk (Rom. 11:29). Ze worden niet teruggenomen of geherinterpreteerd zodra de gemeente op het toneel verschijnt.

Ten tweede: het beeld van de olijfboom (Rom. 11:17-24). De heidenen zijn als wilde takken geënt op de eigen stam van Israël, niet andersom. Paulus waarschuwt de geënte takken uitdrukkelijk: “Wees niet hoogmoedig, maar vrees.” Dat is precies de toon die ik in punt 4 van de bundel mis, waar Jezus’ Jood-zijn wordt gerelativeerd tot iets wat er “naar het vlees” nu eenmaal bij hoorde, maar dat de ware aanbieder eigenlijk zou moeten overstijgen.

En ten derde, het meest expliciet: “een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen is ingegaan; en alzo zal gans Israël behouden worden” (Rom. 11:25-26). Dit is een nog toekomstige, nationale belofte. Ze wordt door Paulus niet vervangen door of opgelost in de gemeente, maar naast en na de huidige bedeling geplaatst.

Het verbond is onvoorwaardelijk

Genesis 15 beschrijft een verbondssluiting waarbij Abraham slaapt, hij is geen partij die iets moet presteren, God alleen bezegelt het verbond. Jeremia 31:35-37 zegt dat het zaad van Israël pas ophoudt een volk voor Gods aangezicht te zijn wanneer de vaste orde van zon, maan en sterren wegvalt. En dat staat in dezelfde profetie (31:31-34) waarin het nieuwe verbond wordt aangekondigd, uitdrukkelijk “met het huis van Israël en het huis van Juda.” Het nieuwe verbond is dus niet met de gemeente gesloten in plaats van Israël; het is met Israël gesloten, en de gemeente uit de volken deelt daar dankbaar in mee (vgl. Ef. 2:12-13: “vervreemd van het burgerschap Israëls... nu echter, in Christus Jezus, zijt gij, die eertijds veraf waart, dichtbij gekomen”).

Kort op de vier punten

1. “*Mijn broeders*” (Matt. 25): Matteüs 12:50 en 25:40 hoeven elkaar niet uit te sluiten. Maar ook los daarvan, het punt dat hiermee bewezen moet worden, dat wij geen rekenschap zouden hoeven af te leggen over onze houding tegenover Israël, staat of valt niet met deze ene tekst. Romeinen 11 spreekt daar zelf wél

over, in de waarschuwing aan de geënte takken.

2. *“Want Ik zeg u” (Luc. 10)*: dat de profeten uiteindelijk naar Christus wezen, ontkent niet dat zij, in dezelfde adem, ook concrete, aardse, nationale beloften aan Israël deden: Jesaja 11, Ezechiël 36-37, Zacharia 12-14. Christus en het herstel van Israël worden in de profeten samen genoemd, niet als alternatieven voor elkaar.
3. *Simeons profetie*: Israël “gesteld tot een val en opstanding” hoeft geen verafgoding van Israël te zijn, zoals hier gesuggereerd wordt. Het is een parallel die Paulus zelf trekt in Romeinen 11: eerst gedeeltelijke verharding, dan herstel. Val én opstanding, precies zoals bij Simeon.
4. *“Jezus was alleen naar het vlees Jood”*: dit raakt mij het meest. 2 Korintiërs 5:16 (“wij kennen Christus niet meer naar het vlees”) zegt niet dat Jezus’ Joodse identiteit is afgelegd, maar dat wij Hem niet langer naar uiterlijke, aardse maatstaven beoordelen nu Hij is opgestaan. Openbaring 5:5 noemt de verheerlijkte Christus, ná Zijn hemelvaart, nog altijd “de Leeuw uit de stam van Juda.” Zijn Jood-zijn wordt in de hemel niet verzwegen maar juist beleden.

Een opmerking over methode

Het onderliggende patroon in deze vier stukken is, denk ik, een hellenistische lezing van vlees-en-geest: in het Grieks-filosofische denken staat “vlees” tegenover “geest” als minderwaardig tegenover hoogwaardig, tijdelijk tegenover eeuwig. Vandaar de neiging om alles wat letterlijk, etnisch of nationaal is, te vergeestelijken tot iets dat alleen nog symbolisch voor de gemeente zou staan. In het Hebreeuwse denken zijn vlees en geest geen tegenpolen maar twee kanten van dezelfde werkelijkheid. Een lichamenlijk verbond met een volk, een land en een toekomst is niet “minder” dan een geestelijke vervulling, het is de manier waarop God Zijn trouw concreet en in de geschiedenis waarmaakt.

Tot slot: de term “christen”

Nog een kanttekening die in dit verband relevant is: “christen” (Grieks *christianos*) komt in het Nieuwe Testament slechts drie keer voor (Hand. 11:26, 26:28, 1 Petr. 4:16), en telkens als een van buitenaf gegeven benaming, niet als zelfaanduiding. De vroege gelovigen noemden zichzelf onderling discipelen, heiligen, broeders, of zij die “van de Weg” waren (Hand. 9:2). Zij zagen zichzelf niet als een nieuw instituut náást of in plaats van Israël, maar als gelovigen, Jood en niet-Jood samen, die bij de Messias van Israël horen. Dat besef zou, denk ik, ook onze lezing van Romeinen 11 en de olijfbom moeten kleuren.

Ik hoop dat deze kanttekeningen als een welgemeend gesprek worden ontvangen, en dank u voor de moeite die u en zr. Scholten in dit blad steken.

Met vriendelijke groet,